

Kort om kultur
2017:1

Utsatta museer?

En kartläggning av skadegörelse,
våld och hot mot museer i Sverige

Postadress: Box 120 30, 102 21 Stockholm

Besöksadress: Fleminggatan 20, 6 tr

Telefon: 08-528 020 00

E-post: info@kulturanalys.se

Webbplats: www.kulturanalys.se

© Myndigheten för kulturanalys 2017

Formgivning: Södra tornet kommunikation

Foto: Mostphotos: Steve Mann, Fredric Sommer,
Mafalda, Haq, Tommy Von knorring,
Niclas Fuglesang Geuken

Tryck: Taberg Media Group AB, 2017

ISBN: 978-91-87046-36-0

Kort om kultur

2017:1

Utsatta museer?

**En kartläggning av skadegörelse,
våld och hot mot museer i Sverige**

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Inledning	6
Museernas erfarenheter av skadegörelse, våld och hot	9
Skadegörelse vid två av tre museer	9
Hot mot personal vid vart tredje museum	10
Hot mot besökare vid vart tionde museum	11
Fem museer har avslutat uppdrag till följd av hot	12
Hälften av de drabbade har stärkt säkerheten	13
Rutiner vanligt oavsett museikategori	13
Kulturanalys bedömning	17
Referenser	19
Bilaga I. Tabeller	20
Bilaga II. Figurer	24
Bilaga III. Enkät om skadegörelse, våld och hot	27
Bilaga IV. Svarande museer och museimyndigheter	30

Förord

Myndigheten för kulturanalys har i uppdrag att analysera utvecklingen inom kulturområdet i relation till de nationella kulturpolitiska målen. Därför har Kulturanalys genomfört flera undersökningar av förekomsten av våld, hot och trakasserier mot kulturutövare och kulturverksamheter. Under 2016 publicerade Kulturanalys två rapporter om hot och våld med fokus på konstnärer och författare i Sverige. Var tredje konstnär och författare har någon gång utsatts för hot, våld och trakasserier i sitt arbete, enligt Kulturanalys undersökning som publicerades i *Hotad kultur? I rapporten Vårdar eller väktare?* framkom att även kulturinstitutioner hade utsatts för olika former av hot, trakasserier och våld – dock inte i vilken omfattning.

Nu presenterar Kulturanalys en kartläggning av förekomsten av hot, våld, skadegörelse och stöld *riktad mot svenska museer*. Syftet är att få kunskap om museernas utsatthet samt om hur de påverkas av hot, trakasserier och våld. Studien ska därmed utgöra ett underlag för att belysa och bedöma förutsättningarna för att uppnå det nationella, kulturpolitiska målet om att ”kulturen ska vara en dynamisk, självständig och obunden kraft med yttrandefriheten som grund”.

Stockholm 31 mars 2017

Sverker Härd
Myndighetschef

Sammanfattning

Myndigheten för kulturanalys har genomfört en kartläggning av förekomsten av skadegörelse, våld och hot riktade mot museer och museimyndigheter med fler än tio årsarbetskrafter i Sverige. Syftet var att få kunskap om museernas utsatthet och hur de påverkas av skadegörelse, våld och hot. Nästan alla museer, 98 av de 101 tillfrågade, har besvarat enkätundersökningen.

På vart tredje museum har personal hotats

Kartläggningen visar att vid vart tredje museum har personalen någon gång utsatts för skadegörelse, våld och hot under 2015. Hot och trakasserier mot besökare har förekommit vid vart tionde museum. I rapporten framkommer också att två tredjedelar av museerna (66 av de 98 svarande) har råkat ut för någon form av skadegörelse eller stöld under 2015. Den i särklass vanligaste typen av skadegörelse uppges vara klotter.

Viss påverkan på museernas verksamhet

Ett fåtal av de drabbade museerna anser att verksamheten har påverkats av händelserna. Fem museer uppger att de avslutat eller valt att inte genomföra specifika uppdrag till följd av skadegörelse, stöld, våld eller hot under 2015. Detta talar för att de händelser som beskrivs i enkätsvaren fått viss, men inte omfattande, inverkan på museernas konstnärliga och vetenskapliga verksamheter i stort. Möjligen har påverkan på museernas verksamhet begränsats av att många bedriver ett förebyggande arbete.

Hälften har stärkt säkerheten

Hälften av de drabbade museerna har valt att förstärka säkerheten eller på andra sätt minska utsattheten. Två av tre museer har utarbetade riktlinjer för dokumentation och hantering av skadegörelse, våld och hot och fyra av fem museer har en stödfunktion eller en kontaktperson för anställda som blivit utsatta för skadegörelse, våld eller hot i tjänsten.

Metod och material

Kulturanalys ansvarar sedan 2012 för officiell statistik för Sveriges museer. Som ett led i detta arbete genomför Kulturanalys en regelbunden enkätundersökning riktad till landets museer. I den enkät som gick ut till museerna under våren 2016 ingick ett antal frågor som handlar om museernas erfarenheter och rutiner för hantering av hot, våld och skadegörelse riktade mot museerna som institutioner, mot de föremål som finns på museerna samt mot personal och besökare (se Bilaga III).

Inledning

Var tredje konstnär och författare har någon gång utsatts för hot, våld och trakasserier i sitt arbete. Var sjätte författare och konstnär har drabbats av hot eller våld under det senaste året och för ungefär en tredjedel av de drabbade är utsattheten vardag. Det framgår av den enkätundersökning som Myndigheten för kulturanalys genomförde under senhösten 2015 i samverkan med Konstnärernas riksorganisation och Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare (KRO/KIF) samt Sveriges författarförbund. Resultaten presenterades i rapporten *Hotad kultur?*¹ Kartläggningen har följts upp med två ytterligare studier. I Kulturanalys rapport *Värdar eller väktare?* presenterades uppdragsgivares och arrangörers erfarenheter av hot och våld mot anlitade författare och konstnärer.² Rapporten visade att det finns ett stort engagemang hos uppdragsgivare när det gäller att förebygga hot och våld mot de konstnärer och författare som de ger uppdrag till. Samtidigt upplever uppdragsgivarna att det är oklart vem som ska ta ansvar för den individuella konstnärens eller författarens arbetssituation samt att säkerhet är en resursfråga.

Den undersökning som låg till grund för rapporten *Värdar eller väktare?* byggde på 25 intervjuer med företrädare för konsthallar, förlag, kulturredaktioner, bibliotek och museer. I dessa intervjuer framkom att även institutionerna själva hade utsatts för olika former av hot, skadegörelse, stöld och våld. Det var emellertid inte möjligt att utifrån dessa intervjuer ge någon bild av hur vanligt förekommande dessa typer av händelser är vid svenska kulturinstitutioner.

I den här rapporten presenterar Kulturanalys en kartläggning av förekomsten av hot, våld och skadegörelse *riktade mot svenska museer*. Syftet är att mäta omfattningen och konsekvenserna av hot, skadegörelse och våld riktade mot museer. Kulturanalys har i uppdrag att analysera utvecklingen inom kulturområdet i relation till de nationella kulturpolitiska målen. Studien ska därmed utgöra ett underlag för att belysa och bedöma förutsättningarna för att uppnå det nationella, kulturpolitiska målet om att ”kulturen ska vara en dynamisk, självständig och obunden kraft med yttrandefriheten som grund”.³

Metod och genomförande

Kartläggningen har genomförts inom ramen för Kulturanalys årliga enkätundersökning riktad till Sveriges museer. Kulturanalys ansvarar sedan den 1 januari 2012 för officiell statistik inom området kultur och fritid. I uppdraget ingår att ta fram och publicera officiell statistik för Sveriges museer. Som ett led i detta arbete genomför Kulturanalys en regelbunden enkätundersökning. I den enkät som gick ut till museerna under våren 2016 ingick ett antal frågor som handlar om museernas

¹ Myndigheten för kulturanalys 2016a.

² Myndigheten för kulturanalys 2016b.

³ Proposition 2009/10:3, s. 26.

erfarenheter, och rutiner för hantering, av hot, våld och skadegörelse riktade mot museerna som institutioner, mot de föremål som finns på museerna samt mot personal och besökare. De enkätfrågor som ställdes till museerna redovisas i Bilaga III i denna rapport. Enkätfrågorna riktades till samtliga museer med mer än tio årsarbetskrafter.⁴ Sammanlagt besvarades frågorna av nästan alla, 98 av 101 tillfrågade museer och museimyndigheter.

Museikategorier

I resultatsammanställningen redovisas svaren i första hand fördelade på de fem museikategorier som Kulturanalys använder i redovisningen av den officiella museistatistiken: A) centrala museer (17 stycken 2016), B) övriga statliga museer (14 stycken 2016), C) regionala museer (30 stycken 2016), D) kommunala museer (22 stycken 2016), E) övriga museer (15 stycken 2016) inklusive botaniska trädgårdar (4 stycken 2016).⁵ Indelningen utgår från huvudmannaskap och uppdrag.

De **centrala museerna** består av ett bestämt antal museimyndigheter och stiftelsemuseer som, enligt riksdagen, har ett centralt riksintresse. Förutom de traditionella uppgifterna att samla, vårda, visa och utveckla verksamheten inom sina specialområden, ska museerna även bedriva forskning, samarbeta med regionala och lokala museer och bistå dem med service, rådgivning, vandringsutställningar och depositioner. De ska även upprätthålla internationella kontakter.

Övriga statliga museer är en kategori som innefattar statligt förvaltade museer som inte räknas som centrala museer. Hit räknas till exempel verksmuseer och universitetsmuseer. **Regionala museer** har en regional huvudman, som ett landsting eller en region. Huvudmannaskapet för ett regionalt museum kan vara delat med exempelvis en kommun. **Kommunala museer** är museer som enbart har en kommunal huvudman.

Övriga museer består av museer där ingen offentlig instans har något huvudmannaskap. Ett övrigt museum kan fortfarande ha bidrag eller anslag från en offentlig instans. I kategorin ingår även **botaniska trädgårdar**. De utgörs av anläggningar där växter eller träd odlas för vetenskapliga studier och visning för allmänheten. Vanligen redovisas botaniska trädgårdar för sig i Kulturanalys museistatistik, men eftersom det rör sig om så få anläggningar (fyra stycken) har vi i den här rapporten valt att redovisa dessa tillsammans med övriga museer för att försvåra identifiering av enskilda museer.

En förteckning över samtliga museer som besvarat enkäten finns i Bilaga IV. För de museer som tillhör kategorin Centrala museer har enkäten i några fall besvarats av

⁴ Årsarbetskraft är arbetstid som motsvarar minst en heltidssysselsatt person under året (cirka 1 760 arbetstimmar). Om två personer arbetar halvtid motsvarar det en årsarbetskraft. Alla sysselsatta personer ingår, oavsett anställningsform eller finansieringsform. För att undersökningen ska täcka in samtliga statliga museer ingår också Riksantikvarieämbetets två museer, Gamla Uppsala museum och Glimmingehus, trots att antalet årsarbetskrafter där understiger tio.

⁵ Myndigheten för kulturanalys 2016c.

en museimyndighet som organiserar flera olika museer och i andra fall har den besvarats av varje enskilt museum för sig. Exempelvis har Moderna museet besvarat två separata enkäter för sina anläggningar i Stockholm respektive Malmö. Museerna Marinmuseum, Sjöhistoriska museet och Vasamuseet, vilka tillsammans utgör Statens maritima museer, har också besvarat separata enkäter. Däremot har myndigheten Statens museer för världskultur, vilken inkluderar museerna Bergrummet, Etnografiska museet, Medelhavsmuseet, Världskulturmuseet och Östasiatiska museet, valt att svara med en samlad enkät. Detsamma gäller museimyndigheterna Statens historiska museer (Historiska museet, Kungliga myntkabinettet och Tumba bruksmuseum), Statens försvarshistoriska museer (Armémuseum och Flygvapenmuseum) samt Myndigheten Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet. Utifrån hur de berörda museimyndigheterna har svarat på frågorna om utsatthet för hot och trakasserier gör Kulturanalys bedömningen att det faktum att vissa centrala museer endast representeras via sin myndighet i det här svarsmaterialet sannolikt medför en viss underskattning när det gäller antalet utsatta museer i kategorin Centrala museer.

Geografisk placering och museets inriktning

Vid sidan av den ordinarie indelningen i museikategorier har materialet också analyserats i relation till två andra indelningar. Den ena är museets geografiska placering och den andra utgörs av inriktningen på museets verksamhet. Indelningen med avseende på geografisk placering består av fyra kategorier, där tre utgörs av de respektive storstadslänen *Stockholm* (25 museer), *Västra Götaland* (16 museer), *Skåne* (12 museer) och den fjärde av landets *övriga län* (45 museer).

Indelningen med avseende på inriktning utgår ifrån museets huvudsakliga ämnesinriktning och består i den här analysen av fem kategorier: *Konst* (14 museer), *Historia och arkeologi* (25 museer), *Museer med särskild inriktning* (19 museer), *Allmänna museer* (19 museer) och *Övriga museer* (19 museer). Två av museerna som besvarat enkäten saknar klassificering, vilket innebär att då museerna delats upp utifrån ämnesinriktning har sammanställningen gjorts på ett material bestående av 96 museer (se Bilaga II).

Kategorin *Museer med särskild inriktning* har även underkategorier som inte redovisas i denna rapport. Den samlar museer som klassificerats under följande etiketter: *Naturhistoria och naturvetenskap*, *Vetenskap och teknik*, *Etnografi och antropologi*, *Djurpark och akvarium*, *Botanisk trädgård och arboretum*, *Friluftsmuseum*, *Ekomuseum*, *Arbetslivsmuseum* och *Specialinriktade museer*. Var och en av dessa nio inriktningstyper samlar två till fyra museer med fler än tio årsarbetskrafter.⁶ De låga antalet museer i varje kategori omöjliggör således en mer detaljerad redovisning utifrån ämnesinriktning.

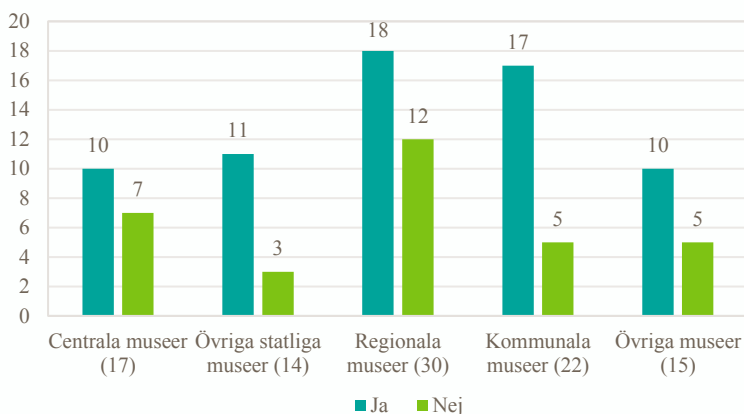
⁶ Myndigheten för kulturanalys 2016c.

Museernas erfarenheter av skadegörelse, våld och hot

I detta kapitel redovisas resultaten av vår kartläggning av museernas erfarenheter av skadegörelse, stöld, våld och hot. Figuren nedan synliggör hur många museer som drabbats av olika händelser, vad de drabbats av samt vilka konsekvenser utsattheten får för museernas verksamhet.

Skadegörelse vid två av tre museer

Två av tre museer har drabbats av skadegörelse under 2015. Det framkommer av svaren på enkätens inledande fråga om museernas erfarenheter av skadegörelse och stöld. Museerna har fått svara på om de har utsatts för någon av följande sex händelser kopplade till museets verksamhet under kalenderåret 2015: *anlagd brand/sprängning, klotter, förstörande av utställningsföremål, stöld av utställningsföremål, hot om skadegörelse samt annan form av skadegörelse*. För var och en av dessa händelser har museerna fått ange något av följande svarsalternativ: *ja, två eller flera gånger, ja, en gång, nej, ingen gång eller vet ej*. Sammanställningen i figur 1 bygger på en aggregering av svaren på frågorna om dessa sex händelsetyper.⁷

Figur 1. Erfarenheter av skadegörelse och stöld under 2015, fördelat på museikategori, antal museer. N=98.

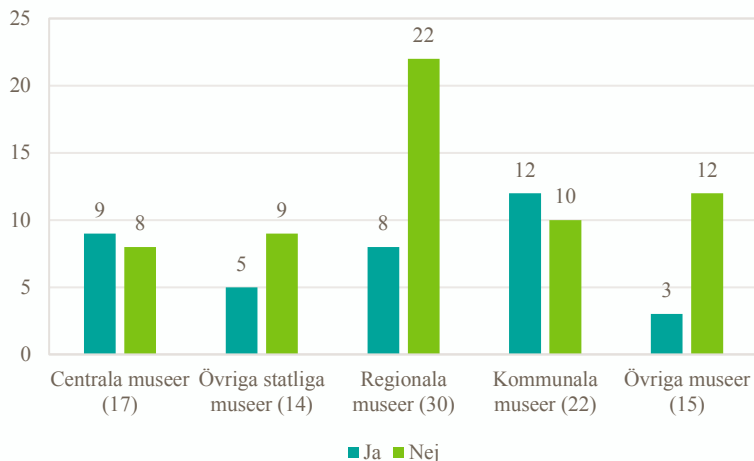
⁷ Om ett museum har svarat "vet ej" på någon fråga och "nej" på samtliga övriga frågor placeras museet i kategorin "Nej". För att placeras i kategorin "Ja" måste museet ha svarat "ja" på minst en av de sex frågorna. Svaren på frågorna om var och en av de olika händelsetyperna finns i Bilaga I. Motsvarande gäller även för figurerna 2 och 3.

Totalt svarade 66 av 98 museer att de hade råkat ut för någon form av skadegörelse eller stöld under 2015. I figur 1 ser vi att fördelningen mellan drabbade och ej drabbade museer är tämligen jämn över de fem olika kategorierna av museer. Det går alltså inte att säga att någon av de fem kategorierna är särskilt utsatt eller förskonad från denna typ av händelser. Den i särklass vanligaste typen av händelser som rapporteras är klotter, där hela 33 museer uppger att de drabbades två eller fler gånger under 2015 och 16 museer rapporterade att de drabbades vid ett tillfälle under 2015 (se Bilaga I). Det som här går under benämningen *annan skadegörelse* samt *förstörande av utställningsföremål* är också relativt vanligt förekommande. Minst vanligt är hot om skadegörelse, vilket endast rapporteras av tre museer, samt anlagd brand/sprängning, vilket rapporteras av två museer. Å andra sidan får naturligtvis blotta förekomsten av händelser som anlagd brand/sprängning betraktas som ytterst allvarlig. I anslutning till frågan om *annan skadegörelse* har de svarande museerna kunnat ge exempel på vad för typ av skadegörelse detta har handlat om. Bland dessa fritextsvar dominerar olika exempel på klotter, sabotage och inbrottsförsök.

I kompletterande analyser av erfarenheterna av skadegörelse och stöld har vi studerat fördelningen med avseende på museets geografiska placering samt museets ämnesinriktning (se figurer i Bilaga II). Vi har i dessa analyser inte kunnat se att det finns någon särskild geografisk variation. Skadegörelse och stöld riktat mot museer tycks vara lika vanligt i de tre storstadslänen som i övriga delar av landet. När det gäller museets inriktning visar analysen dock att andelen drabbade museer är lägre bland konstmuseer än bland andra typer av museer. Högst andel drabbade museer finner vi i den förhållandevis heterogena kategorin ”museer med särskild inriktning”, vilket här inkluderar såväl museer med inriktning mot naturvetenskap och teknik som friluftsmuseer och botaniska trädgårdar.

Hot mot personal vid vart tredje museum

Hot, våld eller trakasserier mot personal har förekommit vid fler än vart tredje museum under 2015. Det visar svaren på enkätfrågan om det under det senaste året har förekommit *våld mot personal*, *hot om våld mot personal* eller *andra former av trakasserier mot personal* under 2015. Även här har svarsalternativen utgjorts av följande: *ja, två eller flera gånger*, *ja, en gång*, *nej*, *ingen gång* eller *vet ej*. Sammanställningen i figur 2 bygger på en aggregering av svaren på frågorna om dessa tre händelsetyper.

Figur 2. Hot och våld riktat mot personal under 2015, fördelat på museikategori, antal museer. N=98.

Sammanlagt rapporterar 37 av de 98 museerna att hot, våld eller trakasserier riktade mot personal har förekommit vid åtminstone något tillfälle under 2015. Det som i undersökningen går under benämningen *andra former av hot eller trakasserier mot personal* är den i särklass vanligaste typen av händelse (se tabell 9 i Bilaga I). *Våld mot personal* rapporteras endast ha förekommit vid tre av museerna även om det, i likhet med händelser av typen *anlagd brand/sprängning* naturligtvis är allvarligt nog att det överhuvudtaget förekommer. Som exempel på *andra former av hot eller trakasserier mot personal* nämns hotfullt uppträdande och glåpord mot personal. Det har också förekommit att enskilda anställda har hängts ut på hemsidor med extremistiska förtecken.

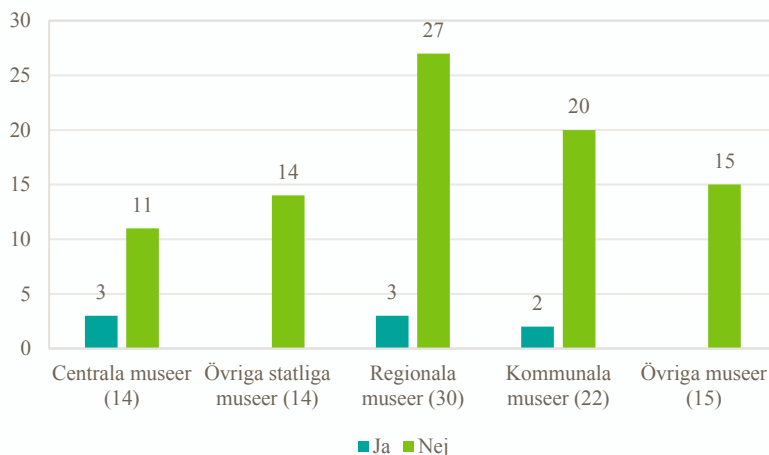
Hot mot personal rapporteras vid något mer än hälften av de centrala museerna och de kommunala museerna. Däremot verkar det vara förhållandevis ovanligt förekommande vid de regionala museerna och i kategorin övriga museer. I de kompletterande analyser som har genomförts med avseende på geografi och inriktning framträder inte någon tydlig variation när det gäller förekomsten av hot mot personal. Tvärtom tycks det vara ungefär lika vanligt i storstadslänen som i övriga landet och ungefär lika vanligt oavsett verksamhetens inriktning (se figurer i Bilaga II).

Hot mot besökare vid vart tionde museum

Sammanställningen visar att knappt vart tionde museum, åtta av de 95 svarande, uppger att det förekommit någon form av hot, våld eller trakasserier mot besökare

under 2015.⁸ I jämförelse med skadegörelse och stöld respektive hot, våld och trakasserier mot personal framstår hot, våld och trakasserier mot besökare som ett relativt ovanligt fenomen. I de öppna svaren omnämns ficktjuvar och bombhot som exempel på *andra former av hot eller trakasserier mot besökare*. I kategorierna Övriga statliga museer och Övriga museer har det inte förekommit någon form av hot eller trakasserier mot besökare under 2015.

En analys av förekomsten av hot mot besökare utifrån museets geografiska placering visar att det har förekommit vid museer i Stockholms län, Västra Götalands län och utanför storstadslänen men däremot inte vid museer i Skånes län. En analys i relation till museers inriktning visar att hot mot besökare har förekommit vid museer i samtliga fem inriktningstyper som studeras (se Bilaga II).

Figur 3. Hot och våld riktat mot besökare under 2015, fördelat på museikategori, antal museer. N=95.

Fem museer har avslutat uppdrag till följd av hot

För ett fåtal av de utsatta museerna har händelserna fått konsekvenser för verksamheten. Sammanlagt har 70 av de 98 museerna i undersökningen rapporterat någon form av skadegörelse, stöld, hot, våld eller trakasserier mot personal eller besökare under 2015. De drabbade museerna har i undersökningen fått svara på ett antal följdfrågor om eventuella konsekvenser av att ha blivit utsatta för dessa händelser. Först har de drabbade museerna fått svara på om de som en följd av

⁸ Tre av de centrala museerna har avstått från att svara på frågor gällande hot och trakasserier och hanteringen av dylika incidenter, vilket gör att det totala antalet svarande museer uppgår till 95.

skadegörelse, stöld, våld, hot eller andra former av trakasserier under 2015 har *avslutat, eller övervägt att avsluta, ett specifikt uppdrag/arbete (exempelvis en utställning eller ett evenemang) i förtid* eller om de har valt att *inte genomföra ett specifikt uppdrag/arbete eller arbeta med specifika teman*. Svarsalternativen för dessa frågor har varit: *ja, nej* eller *vet ej*.

Av de 70 drabbade museerna anger fem att de avslutat eller valt att inte genomföra specifika uppdrag till följd av skadegörelse, stöld, hot, våld eller trakasserier under 2015. Ett av dessa fem museer tillhör kategorin Centrala museer. Av de övriga fyra är två kommunala, ett regionalt medan det sista tillhör kategorin Övriga museer. Inga mönster avseende geografi eller ämnesinriktning kan urskiljas.

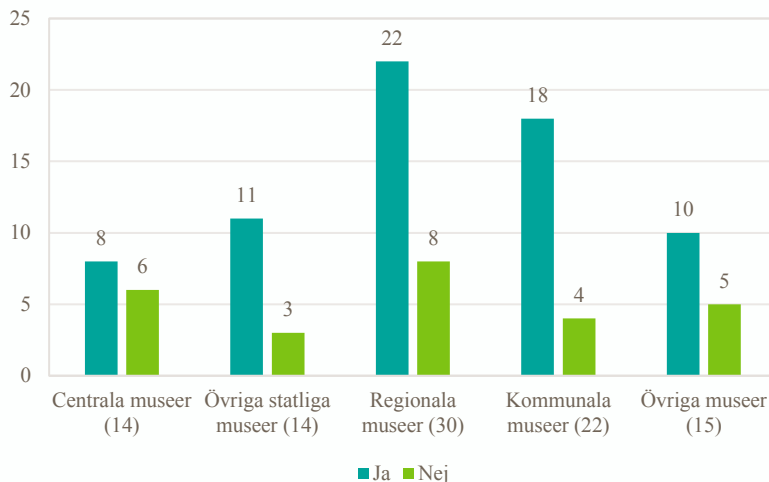
Hälften av de drabbade har stärkt säkerheten

De drabbade museerna har också fått svara på om de till följd av skadegörelse, stöld, våld, hot eller andra former av trakasserier under 2015 har *valt att förstärka säkerheten vid ett specifikt uppdrag/arbete (exempelvis genom synlig polisbevakning, extra vakter eller liknande)* eller om de *på annat sätt anpassat sin verksamhet för att minska risken för utsatthet*.

Sammanlagt har 37 av de 70 drabbade museerna, det vill säga mer än hälften, svarat att de har valt att förstärka säkerheten eller på annat sätt anpassat sin verksamhet för att minska utsattheten för skadegörelse, stöld, hot, våld eller trakasserier under 2015. I de öppna svaren framkommer att museer exempelvis har tagit in extra väktare vid särskilda evenemang, att ensamjobbade personal har försetts med portabelt larm, att entrébutiken har gjorts kontantfri samt att riskanalyser genomförs regelbundet och att kontakt med polismyndigheten tas vid verksamhet där bedömningen är att risken för hotfulla eller våldsamma händelser är hög.

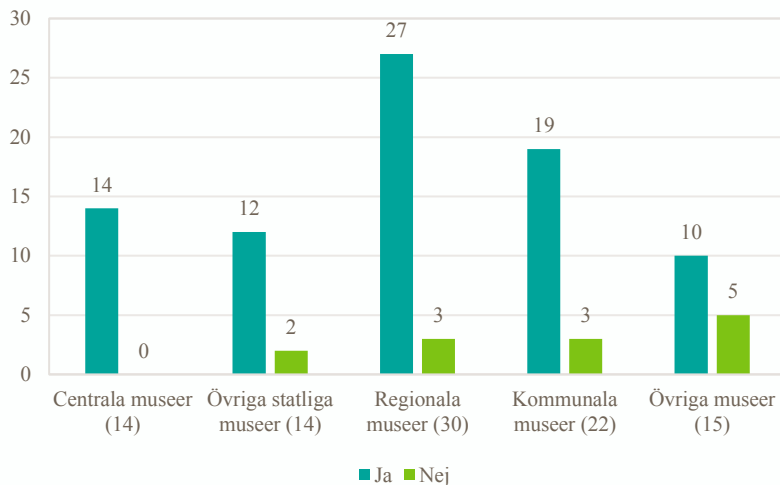
Rutiner vanligt oavsett museikategori

Kartläggningen visar att majoriteten av de svarande museerna har utarbetade riktlinjer för dokumentation och hantering av skadegörelse, våld och hot. I figur 4 sammanfattas svaren på frågorna om museerna har *en utarbetad policy med rutiner för dokumentation av skadegörelse, våld eller hot* samt om de har *en utarbetad policy med rutiner för hantering av skadegörelse, våld eller hot*. Svarsalternativen var: *ja, nej* eller *vet ej*. Sammanlagt svarar 69 museer att de har utarbetade policydokument med rutiner för både dokumentation och hantering av skadegörelse, våld eller hot. Värt att notera här är att det inte finns några tydliga skillnader mellan de olika kategorierna av museer när det gäller förekomsten av utarbetade policydokument.

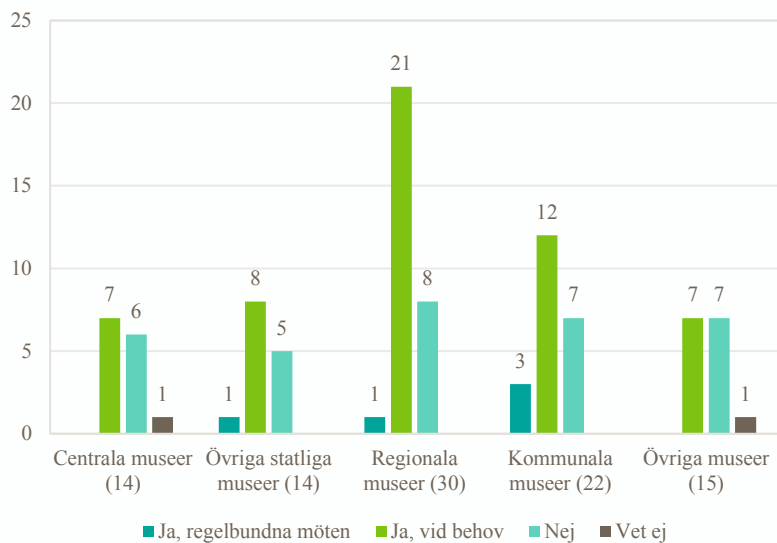
Figur 4. Policy med rutiner för dokumentation och hantering av skadegörelse, våld och hot, fördelat på museikategori, antal museer. N=95.

Samtliga museer har även fått svara på om det finns *någon stödfunktion för anställda som har blivit utsatta för skadegörelse, våld och hot i tjänsten* samt om *museet har någon särskilt utsedd kontaktperson med ansvar för hantering av frågor om skadegörelse, våld och hot*. Svarsalternativen har återigen varit: *ja, nej* eller *vet ej*. Av figur 5 framgår att de allra flesta museer (82 av 95) har en stödfunktion eller kontaktperson med ansvar för hantering av frågor om skadegörelse, våld eller hot.

Figur 5. Stödfunktion eller kontaktperson för anställda som blivit utsatta för skadegörelse, våld eller hot i tjänsten, fördelat på museikategori, antal museer. N=95.

Avslutningsvis har museerna fått svara på om de har *någon samverkan med polis eller andra rättsvårdande myndigheter i syfte att hantera eller förebygga skadegörelse, våld och hot*. Svarsalternativen för denna fråga har varit: *ja, regelbundna möten, ja, vid behov, nej, vet ej*. Ett fåtal (5 av 95) har svarat att de har regelbundna möten med polis eller andra rättsvårdande myndigheter i detta syfte. Ett flertal (55 museer) uppger att de har sådana möten vid behov, medan 33 museer svarar att de inte har någon sådan samverkan och två svarar att de inte vet.

Figur 6. Samverkan med polis eller andra rättsvårdande myndigheter i syfte att förebygga skadegörelse, våld och hot, fördelat på museikategori, antal museer. N=95.

Kulturanalys bedömning

Ett av de övergripande kulturpolitiska målen är att kulturen ska vara en oberoende och dynamisk kraft med yttrandefriheten som grund. I en samtid, då viktiga diskussioner riskerar att drunkna i informationsflödet, anses kulturinstitutionerna kunna erbjuda en möjlighet för medborgare att stanna upp och fundera, enskilt och tillsammans.⁹ Kulturinstitutionerna ska utgöra arenor där olika perspektiv ska kunna mötas, i en tid med flera parallella och ibland avskilda offentligheter.¹⁰ För att kulturinstitutionerna ska kunna stå för öppenhet och dialog krävs dock att samtalet inte påverkas av hot, skadegörelse eller våld.

I denna rapport har vi presenterat en kartläggning av förekomsten och konsekvenserna av skadegörelse, våld och hot riktade mot medelstora och stora museer. En övergripande slutsats av denna undersökning är att museerna har ansevärda erfarenheter av skadegörelse och hot under 2015. Vid vart tredje museum har personalen någon gång under det året utsatts för hot, trakasserier och våld. Undersökningen visar också att skadegörelse drabbar två av tre museer. Ett fåtal museer har valt att använda de öppna svaren för att berätta mer om händelserna. Av dessa svar framgår att det rör sig om allt från fasadklotter till hot mot museianställda med utomeuropeisk bakgrund och så kallade ”uthängningar i media” av personalen.

Ett fåtal av de drabbade museerna anser att verksamheten har påverkats av händelserna. Fem museer uppger att de, under 2015, avslutat eller valt att inte genomföra specifika uppdrag till följd av skadegörelse, stöld, hot, våld eller trakasserier. Detta talar för att de händelser som beskrivs i enkätsvaren fått viss, men inte omfattande, inverkan på museernas konstnärliga och vetenskapliga verksamheter i stort. Möjligen har påverkan på museernas verksamhet begränsats av att många bedriver ett förebyggande arbete. Hälften av de drabbade museerna uppger att de valt att förstärka säkerheten eller på andra sätt minska utsattheten. Flertalet museer, två av tre, har utarbetade riktlinjer för dokumentation och hantering av skadegörelse, våld och hot. Fyra av fem museer har en stödfunktion eller en kontaktperson för anställda som blivit utsatta för skadegörelse, våld eller hot i tjänsten.

Att många museer har beredskap för att hantera hot och skadegörelse ger goda förutsättningar för att värna om kulturen som arena för det offentliga samtalet. Det finns dock anledning att vara vaksam inför att förekomsten av hot i förlängningen kan komma att påverka delaktigheten och de professionella kulturarbetarnas villkor. I Kulturanalys intervjustudie, *Vårdar eller väktare?*¹¹ framkom att säkerhetsinsatser ofta är en resursfråga för museer, förlag, bibliotek, gallerier och kulturredaktioner. I tider av ett hårdare samhällsklimat och begränsade resurser i verksamheten finns

⁹ Proposition 2009/10:3, s. 28.

¹⁰ Proposition 2015/16:1, Utgiftsområde 17, s. 27.

¹¹ Myndigheten för kulturanalys 2016b.

riskerna att särskilt de mindre museerna kan komma att välja bort kontroversiella utställningar eller ta in väktare istället för utställningsvärdar. Det innebär att förekomsten av hot möjligen implicit kan påverka förutsättningarna för öppenhet och dialog som kulturinstitutionerna ska stå för.

Referenser

Myndigheten för Kulturanalys. 2016a. *Hotad kultur? En undersökning om hot, trakasserier och våld mot konstnärer och författare i Sverige*. Rapport 2016:3.

Myndigheten för Kulturanalys. 2016b. *Värdar eller väktare? Uppdragsgivare om hot och våld mot konstnärer och författare*. Rapport 2016:4.

Myndigheten för Kulturanalys. 2016c. *Museer 2015*. Kulturfakta 2016:3.

Proposition 2015/16:1. *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid*.

Proposition 2009/10:3. *Tid för kultur*.

Bilaga I. Tabeller

Tabell 1. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Anlagd brand/sprängning, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	0	0	17	0	17
Övriga statliga museer	1	0	13	0	14
Regionala museer	0	1	29	0	30
Kommunala museer	0	0	22	0	22
Övriga museer	0	0	15	0	15
Summa	1	1	96	0	98

Tabell 2. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Klotter, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	5	3	9	0	17
Övriga statliga museer	3	4	6	1	14
Regionala museer	9	4	16	1	30
Kommunala museer	14	0	8	0	22
Övriga museer	2	5	8	0	15
Summa	33	16	47	2	98

Tabell 3. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Förstörande av utställningsföremål, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	3	1	13	0	17
Övriga statliga museer	2	1	11	0	14
Regionala museer	1	6	23	0	30
Kommunala museer	3	2	17	0	22
Övriga museer	2	1	12	0	15
Summa	11	11	76	0	98

Tabell 4. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Stöld av utställningsföremål, antal museer.

	Två eller flera gångar	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	3	0	14	0	17
Övriga statliga museer	4	2	8	0	14
Regionala museer	0	1	29	0	30
Kommunala museer	2	1	19	0	22
Övriga museer	4	1	9	1	15
Summa	13	5	79	1	98

Tabell 5. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Hot om skadegörelse, antal museer.

	Två eller flera gångar	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	0	1	15	1	17
Övriga statliga museer	0	0	14	0	14
Regionala museer	0	0	30	0	30
Kommunala museer	1	0	21	0	22
Övriga museer	1	0	13	1	15
Summa	2	1	93	2	98

Tabell 6. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Annan form av skadegörelse, antal museer.

	Två eller flera gångar	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	2	1	11	3	17
Övriga statliga museer	1	2	9	2	14
Regionala museer	8	2	20	0	30
Kommunala museer	7	2	13	0	22
Övriga museer	2	2	9	2	15
Summa	20	9	62	7	98

Tabell 7. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Våld mot personal, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	0	0	17	0	17
Övriga statliga museer	0	0	13	1	14
Regionala museer	1	0	29	0	30
Kommunala museer	1	0	21	0	22
Övriga museer	0	1	14	0	15
Summa	2	1	94	1	98

Tabell 8. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Hot om våld mot personal, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	0	0	17	0	17
Övriga statliga museer	0	2	11	1	14
Regionala museer	2	2	26	0	30
Kommunala museer	3	1	18	0	22
Övriga museer	0	1	14	0	15
Summa	5	6	86	1	98

Tabell 9. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Andra former av hot eller trakasserier mot personal, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	7	2	7	1	17
Övriga statliga museer	2	2	9	1	14
Regionala museer	2	4	23	1	30
Kommunala museer	8	4	10	0	22
Övriga museer	2	0	11	2	15
Summa	21	12	60	5	98

Tabell 10. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Våld mot besökare, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	0	3	14	0	17
Övriga statliga museer	0	0	13	1	14
Regionala museer	0	0	29	1	30
Kommunala museer	0	0	22	0	22
Övriga museer	0	0	14	1	15
Summa	0	3	92	3	98

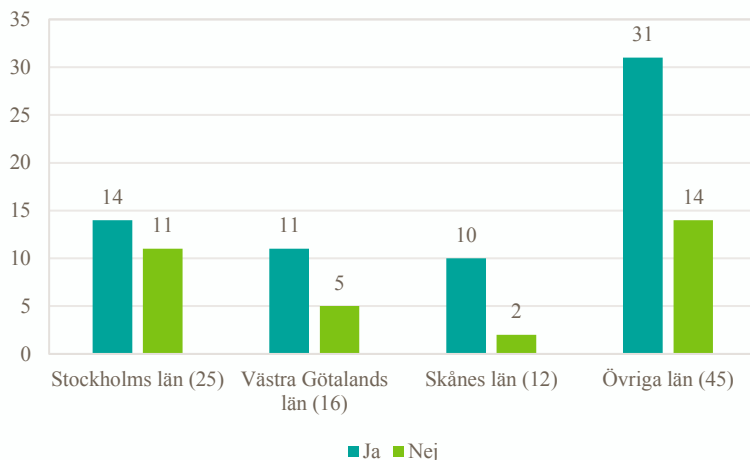
Tabell 11. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Hot om våld mot besökare, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	0	1	16	0	17
Övriga statliga museer	0	0	13	1	14
Regionala museer	0	1	28	1	30
Kommunala museer	0	0	22	0	22
Övriga museer	0	0	14	1	15
Summa	0	2	93	3	98

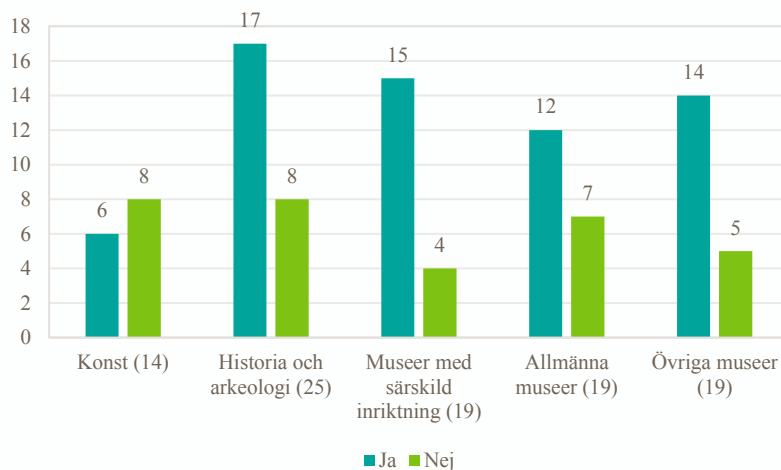
Tabell 12. Skadegörelse och hot riktade mot museet under 2015: Andra former av hot eller trakasserier mot besökare, antal museer.

	Två eller flera gånger	En gång	Ingen gång	Vet ej	Samtliga museer
Centrala museer	0	1	12	4	17
Övriga statliga museer	0	0	13	1	14
Regionala museer	0	2	27	1	30
Kommunala museer	2	0	20	0	22
Övriga museer	0	0	14	1	15
Summa	2	3	86	7	98

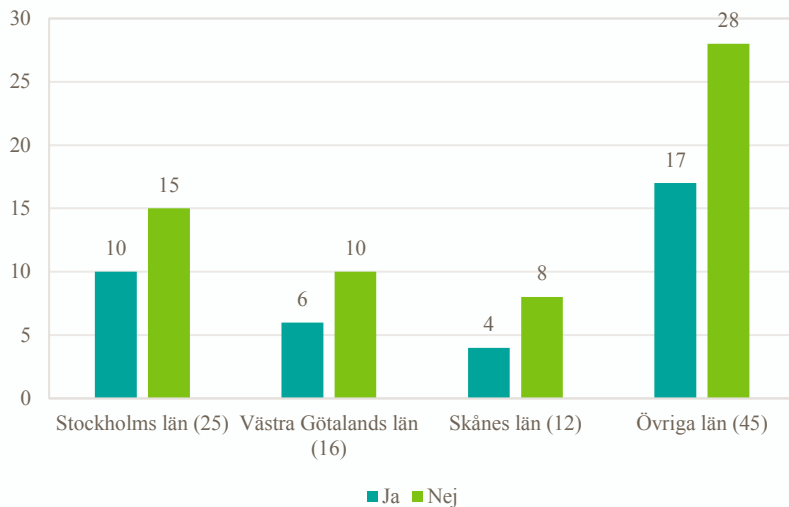
Bilaga II. Figurer

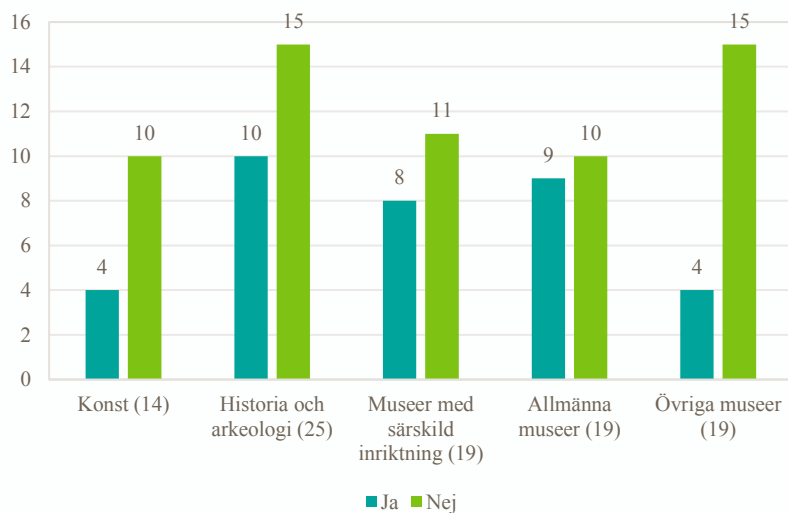
Figur 7. Erfarenheter av skadegörelse och stöld under 2015, fördelat på geografisk placering, antal museer.

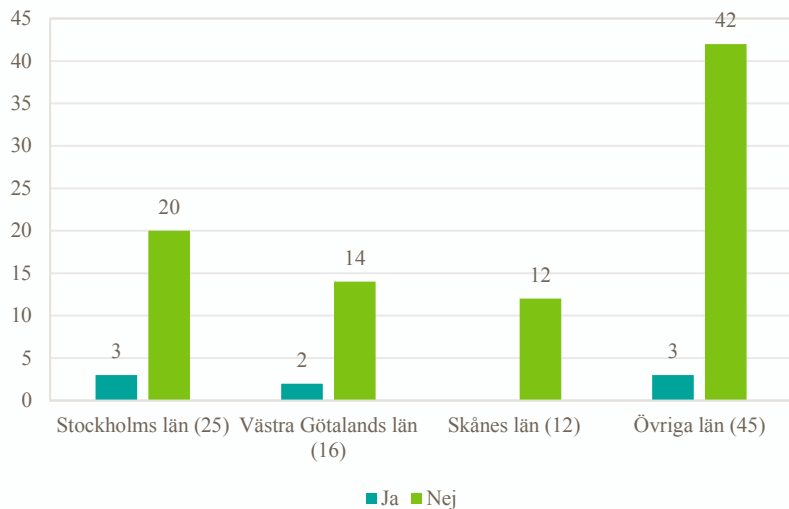
Figur 8. Erfarenheter av skadegörelse och stöld under 2015, fördelat på museets inriktning, antal museer.

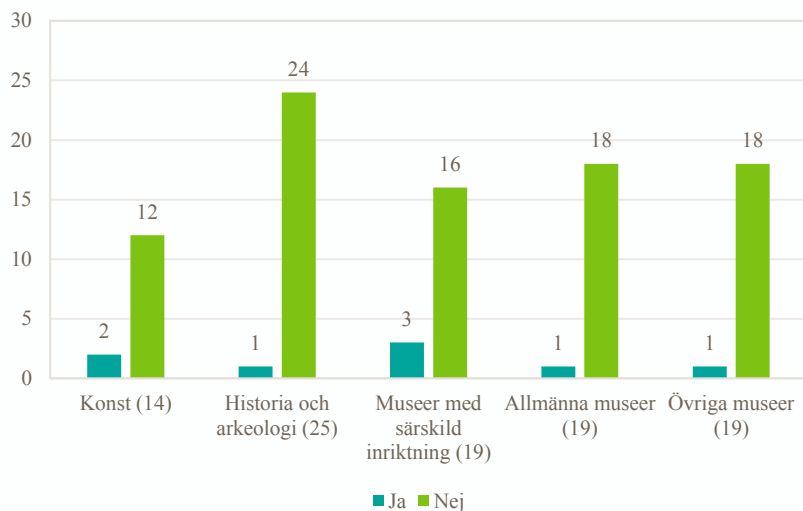
Figur 9. Hot och våld riktat mot personal under 2015, fördelat på geografisk placering, antal museer.

Figur 10. Hot och våld riktat mot personal under 2015, fördelat på museets inriktning, antal museer.

Figur 11. Hot och våld riktat mot besökare under 2015, fördelat på geografisk placering, antal museer.

Figur 12. Hot och våld riktat mot besökare under 2015, fördelat på museets inriktning, antal museer.

Bilaga III. Enkät om skadegörelse, våld och hot

I årets museienkät ställer Myndigheten för kulturanalys ett antal kartläggande frågor om förekomsten av skadegörelse, våld och hot mot svenska museer. Svaren på frågorna kan bland annat komma att användas som underlag för en framtida fördjupningsstudie om hot och hotbilder mot svenska kulturinstitutioner. Samtliga frågor avser händelser under kalenderåret 2015.

Hur ofta har [museum X] utsatts för någon form av följande händelser kopplade till museets verksamhet under 2015?

Svarsalternativ: Ingen gång, En gång, Två eller flera gånger, Vet ej

Skadegörelse och hot riktade mot [museum X]

- Anlagd brand/sprängning
- Klotter
- Förstörande av utställningsföremål
- Stöld av utställningsföremål
- Hot om skadegörelse
- Annan form av skadegörelse (Komplettera med fritextruta)

- Våld, hot och trakasserier riktade mot personal eller besökare vid [museum X]
- Våld mot personal
- Hot om våld mot personal
- Andra former av hot eller trakasserier mot personal (Komplettera med fritextruta)

- Våld mot besökare
- Hot om våld mot besökare
- Andra former av hot eller trakasserier mot besökare (Komplettera med fritextruta)

Har [museum X], som en följd av skadegörelse, stöld, våld, hot eller andra former av trakasserier under 2015:

Svarsalternativ: Ja, Nej, Vet ej

- Avslutat, eller övervägt att avsluta, ett specifikt uppdrag/arbete (exempelvis en utställning eller ett evenemang) i förtid
- Valt att inte genomföra ett specifikt uppdrag/arbete eller arbeta med specifika teman
- Valt att förstärka säkerheten vid ett specifikt uppdrag/arbete (exempelvis genom synlig polisbevakning, extra vakter eller liknande)
- På annat sätt anpassat sin verksamhet för att minska risken för utsatthet (Komplettera med fritextruta)
- Har inte utsatts för någon form av skadegörelse, stöld, våld, hot eller andra former av trakasserier under 2015.

Har [museum X] en utarbetad policy med rutiner för dokumentation av skadegörelse, våld och hot?

Svarsalternativ: Ja, Nej, Vet ej

Har [museum X] en utarbetad policy med rutiner för hantering av skadegörelse, våld och hot?

Svarsalternativ: Ja, Nej, Vet ej

Finns det någon stödfunktion för anställda som har blivit utsatta för skadegörelse, våld och hot i tjänsten?

Svarsalternativ: Ja, Nej, Vet ej

Har [museum X] någon särskilt utsedd kontaktperson med ansvar för hantering av frågor om skadegörelse, våld och hot?

Svarsalternativ:

- Ja (om ja, ange personens befattning)
- Nej
- Vet ej

Har [museum X] någon samverkan med polis eller andra rättsvårdande myndigheter i syfte att hantera eller förebygga skadegörelse, våld och hot?

Svarsalternativ:

- Ja, regelbundna möten
- Ja, vid behov
- Nej
- Vet ej

Bilaga IV. Svarande museer och museimyndigheter

Centrala museer

Arbetets museum; Arkitektur- och designcentrum; Historiska museet; Marinmuseum; Moderna museet Malmö; Moderna museet Stockholm; Myndigheten Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet; Myndigheten Världskulturmuseerna; Nationalmuseum; Naturhistoriska riksmuseet; Prins Eugens Waldemarsudde; Skansen, Sjöhistoriska museet; Statens försvarshistoriska museer; Stiftelsen Nordiska museet; Tekniska museet; Vasamuseet

Övriga statliga museer

Bildmuseet; Evolutionsmuseet; Forum för levande historia; Gamla Uppsala museum; Glimmingehus; Lunds universitets historiska museum; Millesgården; Museum Gustavianum; Polismuseet i Stockholm; Postmuseum; Skissernas museum; Sveriges järnvägmuseum i Gävle; Teknikens hus; Uppsala linneanska trädgårdar

Regionala museer

Blekinge museum; Bohusläns museum och konsthall; Dalarnas museum; Gotlands museum; Hallands konstmuseum; Hallands kulturhistoriska museum; Hälsinglands museum; Jämtli, Jämtlands läns museum; Jönköpings läns museum; Kalmar konstmuseum; Kalmar läns museum; Kulturen i Lund; Kulturparken Småland; Läns museet Gävleborg; Läns museet Västernorrland; Malmö museer; Norrbottens museum; Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne; Spårvägmuseet; Stiftelsen Hallands läns museer/Kulturmiljö Halland; Stockholms läns museum; Sörmlands museum; Upplandsmuseet; Värmlands museum; Västarvet; Västerbottens museum; Västergötlands museum; Västmanlands läns museum; Örebro läns museum; Östergötlands museum

Kommunala museer

Eskestuna stadsmuseum; Friluftsmuseet Gamla Linköping; Göteborgs konstmuseum; Göteborgs stadsmuseum; Järnvägens museum Ängelholm; Landskrona museum; Malmö konstmuseum; Mångkulturellt centrum; Mölndals stadsmuseum; Norrköpings konstmuseum; Norrköpings stadsmuseum; Röhsska museet; Sjöfartsmuseet Akvariet i Göteborg; Skellefteå museum; Stockholms stadsmuseum; Stockholms medeltidsmuseum; Sundsvalls museum och Fotomuseet

i Sundsvall; Textilmuseet; Trelleborgs museum; Vallby friluftsmuseum; Vänermuseum; Västerås konstmuseum

Övriga museer

Aeroseum; Alnarps park; Bergianska trädgården; Botaniska trädgården i Göteborg; Föreningen Gotlandståget, Järnvägmuseet i Dalhem; Glasets hus Limmared; Maritiman; Nobelmuseet; Nordiska akvarellmuseet; Nynäs slott med park; Sven-Harrys konstmuseum; Tjolöholms slott; Visualiseringscenter; Västerviks museum; Åttte svenskt fjäll- och samemuseum

